

Hva er små hvaler?

Hvaler, delfiner og niser hører til hvalenes biologiske orden (lat. Cetacea). De er sjøpattedyr og finnes primært i havet. Hvaler tilbringer hele sitt liv i vann. Man deler i dag hvaler inn i to hovedgrupper.

Artene i bardehvalenes underorden (lat. Mysticeti) har ingen tenner, men barder av hornplater, som de bruker til å filtrere næringen ut av vannet med. De er relativt store hvaler, til denne arten hører også verdens største dyr, nemlig blåhvalen. De fleste artene i tannhvalens underorden (lat. Odontoceti) er derimot betydelig mindre og kalles derfor småhvaler. De ernærer seg hovedsaklig av fisk og blekkspruter.

Stripedelfin
(*Stenella coeruleoalba*)

Hvor lever småhvalene?

Småhvaler finner man i nesten alle verdenshav og også i noen elver. Også i Nordsjøen, det Nordøstlige Atlanterhavet og i Irskesjøen finnes det mange arter. Den eneste hjemmehørende småhvalen i Østersjøen er nisen. ASCOBANS beskytter alle arter, underarter og populasjoner av tannhvaler i Avtaleområdet, med unntak av den store spermhvalen (*Physeter macrocephalus*). De vanligste artene i avtaleområdet er:

- Nise (*Phocoena phocoena*)
- Tumbler (*Tursiops truncatus*)
- Vanlig delfin (*Delphinus delphis*)
- Kvitnos (*Lagenorhynchus albirostris*)
- Kvitskjeving (*Lagenorhynchus acutus*)
- Stripedelfin (*Stenella coeruleoalba*)
- Risso's delfin (*Grampus griseus*)
- Spekkhogger (*Orcinus orca*)
- Grindhval (*Globicephala melas*)
- Bottlenose (*Hyperoodon ampullatus*)
- Og andre nebbhvaler i Ziphiidae familien.

Vanlig delfin
(*Delphinus delphis*)

Hvorfor er småhvaler truet?

De fleste hvaler- og delfinarter er meget mobile og følger sitt bytte over store avstander eller vandrer mellom forplantnings- og fødeområder. Under disse vandringene er de utsatt for mange farer i ASCOBANS området.

Bifangst, som betyr utilsiktet fangst i fiskegarn, er den største trusselen. Hvert år drukner tusenvis av småhvaler, fordi de blir fanget i fiskergarn og ikke kan komme opp til vannoverflaten for å puste. **Forurensning av havet** er en annen trussel som krever et internasjonalt samarbeid. Giftstoffer som f.eks tungmetaller og vanskelig nedbrytbare organiske forbindelser (f.eks. PCB) kommer inn i næringskjeden og hopper seg opp i havpattedyrenes organer, hvilket får alvorlige konsekvenser for dyrenes helse og formeringsevne. Den kommersielle skipsfarten, industrielle aktiviteter (f.eks. pilotering og seismiske undersøkelser), eksplosjoner og sonaranlegg fremkaller **undervanns-støy**. Denne støybelastningen kan føre til adferdsendringer, skader på kroppen og til og med død. Den stadig økende skipstrafikken fører

til stigende grad til **kollisjoner** mellom skip og hvaler og er en grunn for bekymring.

Omfanget og følgene av disse truslene er forskjellige, avhengig av området og de forskjellige artene. Et dramatisk eksempel er tilbakegangen av antall niser (*Phocoena phocoena*) i den sentrale Østersjøen. Siden 1930-årene har det ikke bare vært en kraftig tilbakegang i bestanden, men også en reduksjon av det tidligere utbredelsesområdet. I dag finner man nesten bare niser i Kattegatt og i Beltehavet, det vil si bare i den vestlige delen av deres habitat. Bare sjeldent blir observasjoner gjort ved den polske og svenske Østersjø-

Nise
(*Phocoena phocoena*)

kysten. Niser er særlig truet av garnfiskeri, hvor tusenvis av dyr bare i Nordsjøen blir offer for bifangst årlig. Den vanlige delfinen (*Delphinus delphis*) er vidt utbredt i den europeiske delen av Atlanterhavet. Særlig i det Keltiske Hav og i Biscaya bukten, dør mange dyr på grunn av bifangst i internasjonale fangstflåters trål og drivgarn. Den lett gjenkjennelige tumleren (*Tursiops truncatus*) lever ofte nær kysten, og dette gjør den særlig utsatt for mange menneskeligskapte trusler, f.eks. havforurensning, bifangst og undervannsstøy.

Det er vanskelig å vite, hvordan kombinasjonen av menneskelige aktiviteter vil påvirke havpattedyrene. Men det som er klart, er at de lider sterkt under mangel på næring etter mange års overfiske, ødeleggelse av deres habitat og klimaforandringer. Dette har alvorlige konsekvenser for mange hvaler, delfiner og niser.

Spekkhogger
(*Orcinus orca*)

ASCOBANS

ASCOBANS – beskytter Europas små hvaler

Hva er ASCOBANS?

ASCOBANS står for Agreement on the Conservation of Small Cetaceans of the Baltic, North East Atlantic, Irish and North Seas, eller på norsk Avtalen om beskyttelse av små hvaler i Østersjøen, Det Nordøstlige Atlanterhavet, Irske- og Nordsjøen.

ASCOBANS ble grunnlagt i 1991 som Avtalen om beskyttelse av småhvaler i Nord og Østersjøen under FN-avtalen om bevarelse av migrerende villlevende dyrearter (Bonn konvensjonen, UNEP/CMS). Avtaleområdet ble på

begynnelsen av 2008 utvidet mot vest. Avtalen er åpen for alle arealstater (det vil si enhver stat som har territorium i en del av spredningsområdet hvor dyreartene som inngår i avtalen lever, samt stater som har skip seilende under eget flagg og som innenfor dette avtale-området utfører aktiviteter som påvirker småhvalene negativt.) og regionale økonomiske organisasjoner.

Mange, men ikke alle naboland til avtaleområdet har skrevet under på ASCOBANS avtalen og ASCOBANS fortsetter å vokse. Sammen ønsker medlemslandene å minimere menneskelige forstyrrelser, som f.eks. bifangst og ødeleggelse av dyrenes habitat, for å sikre småhvalenes overlevelse i Nord- og Østersjøen, det nordøstlige Atlanterhavet og i Irskesjøen.

Hva gjør ASCOBANS?

Siden hvaler vandrer regelmessig over landegrensene, kan man kun beskytte dem ved hjelp av et internasjonalt samarbeid. ASCOBANS fremmer det tette samarbeidet mellom medlemslandene for å skape gunstige levevilkår for delfiner og småhvaler. En del av avtalen er en bevarelses-, pleie- og forvaltningsplan, som forplikter medlemslandene til å beskytte småhvalenes habitat, reduksjon av miljøforurensning, vitenskaplig forskning og registrering av data, samt informerer offentligheten. For å nå disse målene samarbeider ASCOBANS også med ikke-medlemsland, andre internasjonale organisasjoner og ikke-statlige organisasjoner.

Hvordan fungerer ASCOBANS?

Tre hovedorganer implementerer avtalen:

Partsmøtet (MOP – Meeting of Parties)

Partsmøtet er det beslutningstagende organet i ASCOBANS. MOP trer sammen hvert tredje år og analyserer fremgang og vanskeligheter for implementeringen av avtalen og fastlegger prioriteter for de neste tre årene. Ved siden av medlemslandene og randstatene uten medlemskap, kan også relevante regionale, mellomstatlige og ikke-statlige organisasjoner delta på møtet som observatører.

Den rådgivende komitéen (AC – Advisory Committee)
Den rådgivende komitéen møtes minst en gang i året. Komitéen bidrar med informasjon og rådgivning til medlemslandene og sekretariatet vedrørende vitenskaplige og strategiske spørsmål i forbindelse med beskyttelse og forvaltning av småhvaler og andre temaer som er relevante for avtalen. Alle medlemstatene utnevner et komitémedlem, som ved behov kan ledsages av rådgivere. Som ved MOP kan også observatører delta på AC møter, men også her er det bare den utnevnte representanten som har stemmerett.

Sekretariatet

ASCOBANS-sekretariatet tar seg av koordineringen av avtalen. Sekretariatet bistår med administrativ støtte, samler og distribuerer relevant informasjon og hjelper medlemslandene med å implementere avtalen. I tillegg har sekretariatet ansvaret for å forberede AC og MOP møtene. Sekretariatet spiller også en viktig rolle i arbeidet med å informere offentligheten. På lik linje med Bonn-konvensjonen og andre regionale avtaler administreres ASCOBANS-sekretariatet av de Forente Nasjoners miljøprogram (UNEP) og holder til i Bonn, Tyskland.

ASCOBANS

Avtale om beskyttelse av små hvaler i Østersjøen, Det Nordøstlige Atlanterhavet, Irske- og Nordsjøen

Opprinnelig havområde
Utvidet havområde
(gjeldene fra og med 3 februar 2008)

500 0 500 Kilometers

Spekkhogger
(Orcinus orca)

Mer informasjon kan fås hos:

UNEP/ASCOBANS Sekretariat
UN Campus
Hermann-Ehlers-Str. 10
53113 Bonn
Tyskland
Telefon: +49 228 815 2416
Fax: +49 228 815 2440
E-post: ascobans@ascobans.org
Website: www.ascobans.org